

אור ההלכות

לקי

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו תד 211 מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

גליון חודש אדר
התשע"ג
גליון מס' 64

תענית אסתר והגיסים הנסתרים לעם ישראל לדורותיו

מו"ר הר"ג רצון ערוסי שליט"א

ההם ללא פקסים ומברקים כנראה חודש ימים, כך שהמהלך הזה של אסתר צום שלושה ימים וכניסה אל המלך היה בליל הסדר, בימים שאבותינו חוגגים או אמורים לחגוג, ובאותה שנה היו ימי צום וכו' כדי להצליח במשימה ושה' יעזור לנוכח המציאות הקשה. אחר צום של שלושה ימים אנו מתארים היכן היינו נראים, חלשים, ופנינו לא כתמול שלשום, ועוד למול אחשוורוש ש"כ דואג שנשיו יראו מטופחות מראה ומבושמות, יש שר המופקד לענייני נשים טיפוח וקוסמטיקה, בוודאי ובוודאי יהא זה ביזוי גמור לדמות האשה בעולם שכאילו כל ייעודה הוא רק זה, ובפרט על ידי 'המלך' הנותן את הדוגמא שכל מה שיש במרכז החיים זה החיים האינטימיים עם נשים, זה מה שהוא הקרין על סביבתו באותו זמן. ואותה אסתר, אחר צום שלושה ימים לילה ויום היא הולכת, שואבת כוחות. ואילו לא עברנו מלחמות - קשה להאמין לסיפור זה, אבל שאלו את הלוחמים היקרים במלחמת יו"כ וששת הימים וכו' חיללים קרביים שלא ישנו ימים ולילות ולא אכלו, ומסתערים, ומאין הכוחות? אם אנחנו לא מספיק ישינים, אוכלים וכו' אנחנו עייפים רדומים וכו', ואיך מתנהגים בעבודה שעייפים? חלשים, זהו טבעו של אדם. אבל קשה קיבלה כוחות אדירים בגלל האמונה העצומה שלה. והיא לבשה בגדים שאין צורך בפירוטם שידוע למי שהולך אחרי נשים, והיא מתפרצת לחצר הפנימית וכולם נדהמים! אילו זה היה מישהו אחר מיד היו עוצרים אותו, אך היא מלכה, ועין בעין מול אחשוורוש והוא ילד לו אגו גבוה, מה היא מפירה את הפקודה שלי לעיני כל?! עכשיו, כולם מחכים לראות אם הוא ירים את שרביט הזהב אז היא תיכנס והיא בחיים, ואם לא ירים מוציא אותה להורג, וחז"ל מתארים בצורה דרמטית מאוד איך הוא מנסה להרים את השרביט ומוריד, מהסס אך בסוף מרים את השרביט והיא נכנסת, ואומר לה: "מה לך אסתר המלכה, עד חצי המלכות ותעשי". ואם כבר היא מתפרצת מהמבואה החיצונית לפנימית ומסכנת עצמה מה היא צריכה לבוא ולומר?! אדוני המלך, אתה אוהב אותי, דע לך שאתה לא אוהב אותי, כי אם הורגים את עמי אני מתאבדת. היא לא אומרת דבר כזה. אחשוורוש היה בטוח שאם היא באה בהסתערת עצומה וסיכנה, לבטח יש לה משהו דרמטי מאוד מאוד והוא לא טיפס הוא ידע על האגרות שיצאו, והוא מתכוון לשמוע ממנה. אולם אסתר החכמה אומרת: "אם על המלך טוב, יבוא המלך והמן אל המשתה אשר עשיתי להם" ושם אני אומר למלך מה אני רוצה. המלך הוא מורה להמן להגיע והמשתה כולל את ורק שלושה, אחשוורוש, אסתר

ובטוחים שהקב"ה יסובב אלפי סיבובים וניצל מפני הצוררים האלו אחשוורוש והמן. ואם תעמדי מנגד, את פשוט תהיי מנודה מהעם היהודי, תתבוללי בתוך חצר המלוכה. אביך ואמך כבר נפטרו, אבל את יהודייה ואמורה לשמור על זרעך היהודים, כי מה שיצא ממך, אפילו מאחשוורוש, הוא יהודי, כי הלאום נקבע עפ"י האם, ואם את תעמדי מנגד - לא תהיי חלק מהעם אלא מנודת מהעם ותתבוללי בתוכם ולא יהיה המשך לבית המלכות. וימי ידועים! לעת כזאת הגעת למלכות, תחשבי! למה הקב"ה רצה שתגיעי למלכות אם לא שתהיי שליחה נאמנה בעת הזאת. השיבה לו אסתר ואמרה: תראה, אני מוכנה לעשות הכל כדי לעזור לעמי, אבל אני רוצה לגלות לך את כל האמת, כי לאחרונה אחשוורוש השתגע, מחלת שיגעון, שאף אחד לא יכנס אליו רק אם הרים לפניו את שרביט הזהב. ושתי חצרות היו, פנימית וחיצונית. לחיצונית אין להיכנס אלא א"כ מעבירים שדרים אל המלך ואז אם המלך מרים את שרביט הזהב סימן הוא לאישור כניסה פנימית. ומי שחללה נכנס ללא אישור כניסה, אחת דתו להמית. זו פקודת המלך! אך אני רוצה לומר לך שלמרות שאחשוורוש אוהב אותי וכמעט כל ערב אני שם, אבל אני לא נקראתי למלך זה שלושים יום, וכנראה קשה להבין מה עובר עליו היאך הוא מתנתק ממני אינטימית, עכ"ל אני לא אעמוד מנגד, אני אקח מהלך עם סיכון עצמי. אני כמלכה הולכת להסתער ולהיכנס לחצר הפנימית בלא רשות, שיראה אותי עין בעין. אני לא מתכוונת לעמוד בחצר החיצונית כדי לקבל אישור או לא, ואז הוא יצטרך להחליט או שהוא הורג אותי בהפרת פקודת המלך או שיקבל אותי בע"כ. בקיצור, אני הולכת על כל הקופה. אבל עם מהלך זה של סיכון גבוה לא מתאבדת שלא נותן מאומה, אומרת אסתר: אנו צריכים להצליח במשימה, ולכן אני מתחילה לצום שלושה ימים רצופים כדי להתפלל לה' שיעזור לי במשימה המסוכנת הזאת, ואתה תקרא לכולם שיצומו ויתענו לה' כי זו משימה ענקית, התאבדות. והנה, הצום שאסתר צמה אז, היה בליל הסדר, וכתבת את האגרות היו ב"ג באדר, ושליחתם בימים

כאשר ביום ראשון חל פורים, וכיוון שאסור להתענות בשבת - אז מקדימים את התענית ליום חמישי, ולא ליום שישי משום כבוד השבת, כי אין להיכנס ליום השבת כשהוא מעונה. השם של התענית המקובל הוא "תענית אסתר". שם זה אינו מדויק לגמרי, כיוון שאסתר המלכה נאמר עליה (מגילת אסתר ד, טז) שהיא צמה שלושה ימים רצופים לפני שנכנסה אל המלך אחשוורוש כדי לנסות לסכל את רוע הגזירה לאחר שנפוצו אגרות ההשמדה שהפיץ המן בחתימתו של אחשוורוש. אותם אגרות פקודת השמדה שנשלחו שנה לפני כן - כי ב"ג באדר שיבוא, כל הממלכות מצווים "להשמיד ולהרוג את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד ושללם לבז" - כדי שהשלטונות יכינו את האספסוף, המון העם הפרוע, עם הגעת המועד שיתנפלו על היהודים. וליהודים לא ניתנה זכות לעמוד מנגד ולהתנגד, אלא כצאן לטבח יבואו. מן הרגע שהיהודים ברחבי שבע ועשרים ומאה מדינות שמעו על האגרות, התחילו כמובן להתכנס, לזעוק, להתפלל. אבל ומרדכי יושב בשער המלך" עם תפילות קצרות. אבל ישנו שלטון, ובארמון המלוכה שם שולט בכיפה "המן" בן המדתא צורר היהודים" שקיבל מנדט וסמכות עצומים מאחשוורוש. ולא זו בלבד שהוא היה כל יכול במלכות, אלא עד כדי כך שאחשוורוש נתן הוראה שישתחוו לו ויקודו לפניו מפני המעמד הגדול שהוא רומם אותו. ושם בתוך הארמון כאילו לא קרה דבר, ובכל ערי השדה לרבות אפילו בעיר הבירה שושן, הייתה בקרב היהודים מהומה גדולה, פחד עצום, דאגה גדולה. ואסתר שהייתה מאוד חכמה ונאמנה לעמה ולמרדכי והייתה שתולה בתוך הארמון הפרסי, לא ידעה - כי באותם ימים שלא כבימינו שיש תקשורת, וראים טלוויזיה שומעים רדיו על מהומות ועצרות - שם אפשר להיות בשושן בתוך הארמון ולא לדעת דבר מכל מה שמרחש מסביב, ובפרט אם אכן ממודרת לחלוטין בלא שידעה על העניין הזה דבר. אלא שמרדכי שהתחיל בארגון כנסים עצומים וכו' שלח לה שליחים ואמר לה: דעי לך, אם ח"ו את חושבת שאת תצילי את עצמך כיוון שאת בחסות המלכות ואת תשבי מנגד ולא תעשי כלום כדי להציל את עמך - דעי לך, אביך ואמך כבר נפטרו והקב"ה הציל אותך כיתומה והביא אותך למעמד המיוחד הזה, את צריכה לחלץ חושים וללחום ולהיאבק למען עמך ומולדתך, "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת, רווח והצלח יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות". כלומר דעי לך, אנו יהודים מאמינים, כרגע אנו בשפל המדרגה, אבל גם אם לא תעזרי לנו אנו סמוכים

המרכז העולמי
למשפט התורה

בית הדין
לדני ממונות

מכון מש"ה
לחקר משנת
הרמב"ם

מכון תורני
לחקר מנהגי
העדות בישראל

שיעורי תורה
תלמוד תורה
וכלל אברכים

שבתות עיון
וירחי בלה

מפעלים לטיפוח
אהבת ישראל
וארצו

קרנות מחקר
עודד וחסד

ארגון אשת חיל

העלון מוקדש
לזכרם של
שלום ב"ר יחיאל בדיחי נע"ג
חנה בת שלמה בדיחי נע"ג
בתיה בת דוד עוואד נע"ג
שלום צדוק נע"ג
תנצב"ה

הרב ד"ר חננאל סרי יצ"ו

חוכמת החינוך

הרמב"ם התפרסם כנציגה המובהק של הגישה השכלתנית, אולם למרבה הפלא דבר זה לא הרחיק ממנו את בני הגישות האחרות והם עסקו והתלהבו מספריו (גם אם עשו בהם שימוש חלקי בלבד). כיצד הצליח הרמב"ם להרשים בכתיבתו את כל קוראיו למרות השתייכותם לקהלים שונים ולצורות חשיבה שונות: פילוסופים ומיסטיקנים, למדנים מאירופה וחכמי המזרח, ולכולם משותפת ההערכה והעיסוק המתמיד בכתיבו השונים. ננסה להצביע על מאפיין אחד של גישתו החינוכית שהשפיע רבות על קוראי ספריו. חשוב לציין שהרמב"ם סבר שישנה אמת אחת וחשוב לחתור אליה ולהקדיש כל מאמץ כדי להגיע אליה. אולם יחד עם זאת עד כמה שהדבר ישמע מוזר, הרמב"ם הבחין שמעטים מאוד יסכימו לקבל את דעתו ואת השקפת עולמו (גם כשמדובר באנשיו ותלמידיו). כאשר סקר את שלוש הגישות שקיימות אצל הלומדים לפני אגדות חז"ל (הקדמתו לפרק חלק בפירושו למשנה) הגיע לאנשי הכת השלישית שלדעתו הם בעלי הגישה הראויה. אנשים שמתמייחים לאגדות חז"ל בכבוד ובזהירות ויחד עם זאת גם בוחרים אותם בצורה מדוקדקת ולא מתפשרת. והנה במהלך תיאורו אותם הוסיף הרמב"ם ואמר בלשון של שבועה שאנשי כת זו מעטים כן כך עד שניתן לכנותם "כת" כפי שניתן לתאר את השמש כקבוצה (שלא כבימינו שכל כוכבי השבת מתוארים כשמשות, באותה תקופה נחשבה השמש לכוכב ייחודי שאין שני לו). נראה מדבריו של הרמב"ם שהוא חש בודד מאוד בדעותיו גם כשהיה בקרב תלמידיו ורעיו הקרובים ביותר. ידוע לנו שאפילו השקפותיו של בנו המוצלח הראב"ם היו שונות מדעות אביו במספר סוגיות עקרוניות. עם כל זאת, כולם

העריצו אותו והרבו לעסוק ולקבל מספריו. כיצד קרה הדבר? באחד מפרקי המורה (ג, לב) הצביע הרמב"ם על עקרון שטבע הקב"ה בעולם הטבע. עקרון זה מאפשר להבין את מטרותן של כמה ממצוות התורה, והרמב"ם הפך עקרון זה לגישה חינוכית מעשית. לפי עיקרון זה ישנם שינויים קיצוניים שאינם ניתנים לביצוע בבת אחת, אולם בצורה הדרגתית אפשר להשיגם. כך אנו רואים שפעולות אדירות מתחילות ממרכז המוח הרך עם העצבים הדקיקים שנמשכים ממנו, ובעזרת מבנה של פעולות שרשרת, נוצר תהליך הדרגתי שמתעצם לאט לאט, והפעילות המקורית העדינה הופכת ליכולת אדירה מלאה כוח. רק ההדרגה המתונה, מאפשרת צמיחה בטוחה לחינוכית של עוצמות גדולות. עקרון זה נותן הבנה למצוות רבות שממשמשות עצות מרחוק כדי להתמודד עם טבעו של האדם, ודרכם מתעצבת בצורה עקבית ושיטתית אישית בריאה מגובשת שתוכל לבצע מה שקודם לכן לא יכלה להשיג. הרמב"ם כבר הציג גישה זו בהקדמתו לפרק חלק, שם תיאר את הדרך בה מחנכים ילד ללימוד תורה למרות שהוא רחוק מהבנת חשיבותה. תחילה מפתים אותו בסוכריה, לאחר מכן בנעלים או בגדים שהוא אוהב, בהמשך מציעים לו כסף, אחר כך כבוד ורק לבסוף מגיע האדם ללימוד מתוך הכרה בחשיבותו העצמית. הדבר היפה באותה דוגמה הוא שהיא הובאה כדי להבהיר את דעתו של הרמב"ם בשאלה עמוקה: מהו השכר שמקבל אדם שמקיים את מצוות התורה? הרמב"ם לא מיהר לענות על שאלה זו אלא סקר חמש כתות שמציעות תשובות שונות החל מגן עדן, תחיית המתים או ימות המשיח, ועד למנעמי העולם הזה. לאחר סקירת הכתות הללו הרמב"ם לא הציג את דעתו עליהן אלא הביא את המשל הזה על דרך חינוך הילד, בכך הבהיר לנו הרמב"ם

שאסור לנו לגנות את מי שמגמתו בקיום מצוות מוכתרת מהבנה פרימיטיבית של העולם, ועלינו להתייחס אליו בכבוד ולהשיב לו לפי דרגתו. בהדרגה, הילד (או המבוגר) יגלה את חולשתם של עמדותיו הקודמות ויחפש לו טובות מהן. לאט לאט תשתפר הבנתו את העולם ודרך התנהלותו בו. שום גינוי ונזיפה לא יכלו להשיג את קידומו של הילד בצורה אמיתית ופעמים רבות הן אף היו מנתקות אותו ומרחיקות אותו מאיתנו. החוכמה וההצלחה דורשות סבלנות וסובלנות כשביטויים חשובים להעסיק את הילד בדברים שיעפחו את עיניו - הלימודים! הזנחת הילד בסביבה שאינה לומדת את תקדם אותו, וגם בטלה את תשביח את מצבו, חשוב לפתות אותו להחכים ואז תתגלה לו האמת בהדרגה. מאפיין זה טבוע ברבים מכתבי הרמב"ם והוא שהצליח לשבות את ליבם של קוראיו. הקוראים מוצאים את דעותיו של הרמב"ם מוצגות לכאורה בצורה ברורה, אולם הוא גם מסתיר תמיד כמה מדעותיו העמוקות. בכך הוא מאפשר להם לחשוב אחרת, ובלבד שיעסקו בחשיבה. כל עוד אינם בשלים להבנת הדברים, יכולים הם לדבוק בעמדותיהם הראשונות מבלי לחוש קושי ואיום, הם קולטים מסר אחד ברור, שעליהם לחפש אחר החוכמה. הכל יודעים שספרי הרמב"ם מייצגים את הגישה השכלתנית, זו התובעת ומחנכת לחפש את ההשכלה וההתעלות בעזרת החשיבה. וכך בהדרגה הצורך בהוספת ידע וחשיבה מבטיח הרמב"ם את התקרבות לומדיו אל האמת. הפתרונות לאותן סוגיות שבהן דעת הרמב"ם מעורפלת, מחייבים את הלומד לעמל ומתינות שיביא בסופו של דבר לתוצאה המבוקשת. לא רק חשיפת הפתרון אלא גם הבשלה של הלומד לקראת ההשקפה המורכבת והמעמיקה שקודם לכן לא היה מסוגל לתפוס או להסכים עימה.

הרב יחיאל עטרי יצ"ו

וקשרתם לאות... והיו לטוטפת...

עשיית בתי תפילין של הראש מורכבת יותר מאשר בתי תפילין של יד. בעיקר משום שהבתים של ראש חייבים להיות ארבעה בתים (תאים) שלא כמו בבתים תפילין של יד, שהוא בית אחד ועשוי מקשה אחת מעור אחד ולא חלקים חלקים כמו בבתים תפילין של שונה ה- 70-50. ועדיין יש רבים שמוכרים וקונים בתים כאלה. ולפי שיטת רבינו, בתים אלה פסולים להכניס בהם פרשיות ולהניח אותם ולברך עליהם. כבר אמרנו, שאין הדברים נוגעים לשעבר. לצערנו זו הייתה המציאות כשלא היו תחליפים, וצריך ללמד זכות. אולם כיום בחברה של שפע, בחברה שיש לה אמצעים אין לקנות ולהניח תפילין כאלה כלל. והדברים אמורים לשיטת רבינו. הרמב"ם מחייב מעור אחד ומקשה אחת לכל ארבעה בתים או לחילופין תפירת כל בית שהוא נקרא קציצה אחד ליד השני ולא בדבק (ראה משנה כלים יח, ח).

כיום, תודה לא-ל, מייצרים את הבתים בדפוס מיוחד, כך שכל הבתים שלמים מעור אחד. וזה בעיקר בעור בהמה גסה שנשמר בשעת העיבוד שלא ייקרע העור בשום מקום ומתקיים לאורך כלם. מה שאין כן בעור בהמה דקה שמצוי שיקרע בעת המתיחה בגלל היותו עור דק. ואז נאלצים למלא את העור בדבק, הפוסל לפי שיטת רבינו. ואילו היו תופרים בגדים בטלאי את הקרע, היה כשר בדיעבד. משום כך גורמי הכשרות הבד"צים נותנים השגחה ותעודת הכשר רק לתפילין העשויים מעור בהמה גסה, ואינם נותנים הכשר

לתפילין העשויים מעור בהמה דקה. בעניין עשיית השי"ן, שמשני צידי הבית של הראש, כתב רבינו: "ומכניסין את העור בין כל חריץ וחריץ ומכמשיך אותו והוא רטוב מכאן ומכאן עד שעושים מן העור דמות ודמות שי"ן שיש לה ארבעה ראשים משמאל המניח" (תפילין, ג, ג). נשים לב, שרבינו הדגיש פעמיים "דמות" שי"ן, ולא שי"ן ממש. דהיינו, שעשיית דמות שי"ן בידיים כפי שכתב המעשה רוקח (שם, הע' י). ולהסבר דמות שי"ן כתב מאיר זצ"ל בהערה יא, וברור "כי לא ייתכן שיהיה דמות שי"ן שוקעת דמות אס לא היה לשי"ן תחתית". יוצא אפוא שרבינו אלא שי"ן - קווים שיורדים עד התיתורא וכך נוצר דמות שי"ן והתיתורא היא הקו התחתון של הקווים שאז נוצרת דמות שי"ן. ובהמשך הערת מאיר: "וראיתי בתימן תפילין מן הגניזות שלא הייתה לשי"ן תחתית אלא הקווים יוצאים ועולים מתחת התפר, והם הם אשר להם התכונות חז"ל ונראית דמות שי"ן של ארבעה ראשים". ע"כ. והנה עמי ש תפילין קטנות שהובאו מבבל, וכשהקבצתי לבדוק כשרות הבתים והפרשיות ראיתי שהתפילין של הראש אכן יש להם דמות שי"ן כמו שתאר מאיר ע"ה, קווים עד התיתורא. מכאן אנו למדים שלא רק בתימן אלא גם בגליליות אחרות עשו דמות שי"ן ולא שי"ן ממש כפי שעושים היום. עשיית השי"ן נעשית כיום בשתי שיטות. אחת בדפוס דהיינו הטבעה. והשנייה יותר מהודרת, ע"י גירוד

וליתוש העור מסביב לשרטוט השי"ן. וכך יוצרים את השי"ן. והשאלה הנשאלת, האם רבנו ישכיר אחת מן האפשרויות שכיום נעשות ע"י יצרנים - צורת השי"ן ולא דמות שי"ן? בתפילין הישנות משנות ה- 50-70 השתמשו בקלפים שטבעו בהם שי"ן והדביקו על הריבוע כל צד בנפרד. יוצא אפוא שכל ארבעת הצדדים מודבקים. שני צדדים של השי"ן ושני צדדים עם פסים, וכאילו חלוקים הבתים לארבעה. ולמעשה הם חלוקים במציאה של קלף בפנים כך שמבחוץ אינו אלא הטעיה. כמו כן ארבעת הבתים של תפילין של הראש, מופרדים בגיד בין כל בית ובית, כפי שכתב רבינו: "וצריך להעביר בכל חריץ וחריץ על גבי העור חוט או משיחה להבדיל בין בית לבית". ומנהג פשוט להעביר גיד מגיד התפירה בכל חריץ וחריץ משלושתם. כיום נוהגים להעביר גיד בין כל בית ובית בתפילין המהודרות מעור להיצר תפילין עפ"י שיטת רבינו ולא עלתה. האם יש סיכוי שיקומם אותם האמונים על תורת רבנו, אנשי יוזמה ות"כ לייצר תפילין עפ"י הלכתו של רבנו ועפ"י תורת אבותינו שכן נהגו ועשו הלכה למעשה? האם זה יישאר בגדר חזון או שבאמת אפשר להפכו למציאות וליזכור בו את הרבנים? בע"ה המשך יבוא בגיליון הבא, ובתפילה לבעל הרחמים שיהא בעזרו לעשות רצונו כרצונו.

מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

המשך מעמוד השער

תענית אסתר והגיסים הנסתרים לעם ישראל לדורותינו

והמן. כטוב ליבם ביין אומר לה המלך: נו, "מה לך אסתר המלכה, עד חצי המלכות ותעשי". אומרת לו המלכה: במקום לומר לו על דבר השמד, "אם על המלך טוב", אני מבקשת ממך שגם מחר תבוא למשטת אני ואתה והמן ושם אני אומר לך. המלך: פקודה! המן מחר אתה בא. אבל, אחשוורוש כבר לא יכול לישון, "בלילה הוא נדדה שנת המלך". מה זה? המן, אסתר ואחשוורוש? הרי המשתאות פתוחים לכולם, לשרים, להמן והעם, משתאות של אחשוורוש. יש ושותי, מה האינטימיות הזו? משהו יש כאן. שמא אולי גידלתי את המן מאוד מאוד, שאולי כבר יש רומן בין אסתר לבין המן ואז אני מפסיד שני דברים, גם את המלכה וגם את המלוכה. ומכאן לסגירת השאלה למה מתענים תענית

אסתר? אם היינו מתענים את התענית שלה, וודאי לא היינו מתענים, כי זה בליל הסדר. ומה פתאום מתענים ב"ג באדר? כי זה היום שנקבע להשמדה. ואם תאמר, אדרבא, בוא נעשה ב"ג יום שמחה, אבל היהדות שקולה מאוד. כדוגמה לדבר: אם יום העצמאות למדינת ישראל, היה לפני יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, יום העצמאות היה נהפך ליום הוללות מנותק לגמרי מכל הקורבנות שאנו מקריבים עד עצם היום הזה, והעם היהודי אסור לו בשום פנים ואופן לשמוח שמחה מבלי ליתן את הדעת על המחיר של קיומו, אחרת הוא עם תלוש, מנותק מהמציאות, חי חיי שעה, כל מה שהוא רודף זה מסיבות והוללות, כך שהעם היהודי חייב להיות מאוזן ושקול. יום פורים ב"ד,

לאחר שהיהודים נצחו, אבל יום קודם, הנהיגו אבותינו במהלך הדורות לצום כדי לזכור ששום ניצחון לא בא בקלות. כל ניצחון כרוך בסכנה ואסור להיות זחוח דעת, ובכל זאת דור צריך לדעת את הסיכון הקיומי שיש לנו ולכן צמים. וכאמור לא לא הצום המקורי שלה, אלא זה צום ערכי-תודעתי, שלעולם אם חלילה יש לעם היהודי מאבק לקיום צריך לשאוף למלחמה או להכרעה או לניצחון כי אחרת נמחק מעל פני האדמה אבל בד בבד להתפלל, לא להיות זחוח דעת. יש לנו את צה"ל ואנחנו חזקים, שילמנו מחיר יקר בגלל זיחיות הדעת. יש צורך בכובד ראש ואמונה, תפילה, רגישות, רק כך אנו מצליחים. שהקב"ה יזכה אותנו שנצלל תמיד מכל אויבנו ושונאינו.

אז יאמרו בגויים הגדיל ה' לעשות עמנו

הרב אליקים צדוק יצ"ו

לְקוֹדְמֵי נֹטָה חֹסֵד לַיהוּדִים, א"צ) לשפוך ברחובות כל היינות שנמצאו בבתי היהודים, היינות נשפכו וניגרו ברחובות כנחל. תוך כדי פעולה זו, ביקש הרב יחיא אביאן (שימש אז כרב הראשי, א"צ) ראיון אצל המלך, ולכשנתקבל ביקש להפסיק את הפעולה בטענה שבכך יגרום המלך שלא יוכלו היהודים לקדש את יום השבת. המלך שוכנע ופקד להפסיק את הפעולה.

הדבר היה ביום שני בשבוע, וביום ששי באותו שבוע הלך מוֹחֵמֵד יורש העצר, שהיה באותו הזמן בְּחוּדֵדָה (עיר נמל חשובה במערב תימן לחוף ים סוף, א"צ) להתרחץ בים, טבע ומת. המלך ראה בכך עונש מן השמים. ביום ראשון הזמין אליו את מורנו הרב יחיא אביאן ואמר לו בעניינים זולגות דמעות גְּתִיתִכֶּם וְגִיתִינוּ (הדאבתיכם והדאבתם אותי), גם מורנו הרב יחיא אביאן זלגו עיניו דמעות למראה המלך בחולשתו, ובלי אומר ודברים בין השניים מסר לו המלך פקודת שחרור לכל רבני העדה וראשיה הכלואים.

הגויים, ונאמן הגוי לומר 'מפלוגי קנתי'. כשייוודע המוכר, כובלים ואוסרים אותו לחודשים רבים, הורסים את בית עד היסוד ומטילים עונשים כבדים על הקהילה באותה העיר או הכפר. לכן בית דין היה מפקח על הקהילה, מנדה ומחרים שלא ימכור שום יהודי יין לגוי, כיוון שיש בכך סכנה לרבים.

זכורני שבשנת ה'תרצ"ד (1934, א"צ) נתפש גוי בצאתו מרובע היהודים כשבידו בקבוק ערק. הגוי נכבל ועונה במשך כשנתיים, ומיד לאחר תפישתו הקיף הצבא את כל הרובע היהודי, חיפשו מבית לבית, רשמו וספרו את כל כמויות המשקאות שבכל בית ובית (כל אדם היה עושה לעצמו בביתו בעונות הענבים כמויות המספיקות לו לכל השנה. היו גם מוכרי יין ידועים נקראים 'מַעֲרָקִין' המוכרים לְדָלִי האמצעים). כל ראשי העדה ורבניה, כארבעים איש, נכלאו, גם כל המַעֲרָקִין נכלאו ונכבלו.

למחרת ציווה המלך (הַאִימָאם יחיא שיחסיס

כתב רבנו הרמב"ם בהקדמת משנה תורה: כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין תיקנו וציוו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו שלהקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לשווענו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה 'כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו, כה' א-להינו בכל קראינו אליו' (דברים ד, ז, ע"כ).

לקראת ימי הפורים נביא בפני הקוראים מעשה שנכתב כהערה מאת מו"ר הגר"י קאפח זצ"ל בתוך ספר 'דופי הזמן' לרבי סעדי צעדי (ספונות א' ה'תשי"ז; כתבים ח"ב עמ' 766, ירושלים ה'תשמ"ט), מעשה הממחיש את השגחת ה' על עמו, שנעשה אף הוא 'במשנתה היין'.

היין ושאר משקאות משכרים אסורים למוסלמים לפי חוקיהם, ובתימן מקפידים מאד על כך שכל מוסלם שנמצא שתי או שנמצא ברשותו משקה משכר, נכלא ונכבל לכמה שנים. חוקרים אחר המוכר שוודאי יהודי הוא, מאחר שאין אצל

פרופ' ז'הר עמר יצ"ו

ה"ארגמן" על פי רס"ג והרמב"ם

הירושלמי שמוצא צבע הארגמן בימי חז"ל היה מן החי (ירושלמי, כלאים ט, א, לב ע"א), ואולם אין כאן התניה מחייבת (כמו תכלת מן החלזון). ולמעשה ניתן לצבוע ארגמן בכל סממן אדום איכותי וההלכה רק מבטאת דוגמה מציאותית לכך.

לכן, אפוא, הרמב"ם במשנה תורה פסק ש"הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום" (כלי המקדש ח, יג), כלומר הוא מגדיר את הגוון סממן הצביעה ולא את מקורו.

להרחבה: ז' עמר, בעקבות תולעת השני הארץ ישראלית, נווה צוף תשס"ז, עמ' 89 – 95.

וארץ ישראל בראשית התקופה הערבית השתכחה ההוראה הראשונה וה"ארגון" היה כינוי לצבע אדום.

מעניינים הם פירושו של הרמב"ם. בפהמ"ש (כלאים ט א) כתב שהוא ה"לך". הכוונה לכנימת הלכה (Laccifer lacca), חרק טפיל קטן הגדל בהמוניו על עצים שונים בדרום מזרח אסיה. הכנימות מפרישות חומר דמוי שרף ממנו מפיקים צבע אדום. סממן זה היווה חלופה זולה לארגמן מהחלזון ויובא למזרח הקרוב בימי הביניים כפי שטענו בתעודות המסחר מהגניזה הקהירית.

במסגרת מחקר שערכנו הצלחנו להפיק צבע אדום בורדו מהפרשת הכנימות שהובאו מהודו. הזיהוי של הרמב"ם הוא כנראה על פי הבנת

המונח "אַרְגָּמָן" נזכר פעמים רבות במקרא ובפרשיותינו הוא מופיע כחוט או אריג צבוע עם פריטים צבועים יקרים אחרים; "תכלת" ו"תולעת השני". צבעים אלה מופיעים כתשליב באריגת פריטים שונים הקשורים למשכן וכליו. במקרא הוא מופיע גם בשם הארמי "אַרְגָּמָן" (דה"ב ב ו), ו"אַרְגָּמָנָא" (דניאל ה ז ועוד).

רב סעדיה גאון תרגם את הארגמן בשם "ארגוןא". במילונאות הסורית והערבית הקדומה המקשרת בין הפרשנות שנכתבה בתקופות הקלאסיות לימי הביניים מובאר שמדובר בצבע ה"פרפורה", הוא ה-purpura היווני, שמו של חלזון הארגמן שממנו הפיקו בתקופת חז"ל את צבע הארגמן המלכותי. ואולם עם היעלמותה של תעשייה זו מחופי לבנון

ר' יזהר אפגן יצ"ו

יובחרת בחיים – במודיעין

החומרים לעומק והפכו את נוסחתם לשרטלנות. 'ישמע חכם ויוסף לקח'. וכשהשיב על שתיית מים מינרליים ענה בחריפותו: למי שיש כסף מיותר שישקיע על מים מינרליים, אך בהשהיית מים מינרליים חשופים לפרק זמן יראו ויווכחו מה יתגלה?!

אחרון חביב חתם מו"ר הרה"ג רצון ערוסי בשיחותיו המאלפת היאך מתקיים כח הבחינה החופשית אחר המלצת הקב"ה 'יובחרת בחיים', והיאך יכיר יובחין האדם לא ליפול בעץ הדעת אלא ישמור על עץ החיים.

היום הוכתר בהצלחה רבה בסיפוק רב של המשתתפים, ובכוונת פרנסי הקהילה לקיים ימי לימוד נוספים דומים.

כנס זה תועד ע"י חברת שרלייב בראשות ר' עזריה נהרי הי"ו באתר 'נצח ישראל' (ניתן לצפות בשידור חוזר).

ואי אפשר לנתק זה מזה כלל, כי אי אפשר לגוף בלא הנפש ואי אפשר לנפש בלא הגוף. אחריו דיבר ר' אלי גר – אוניברסיטת ב"א, והטעים על שום מה הרמב"ם ראה את עצמו להיות לוחם מספר אחת נגד אותם אמונות תפלות בפרט בחפצי מצוה כמזוזה וס"ת או בלחישת פסוקי המקרא.

ובשלישית נשא פר"פ זכריה מדר – מדען משרד החינוך את דבריו הקצרים סביב מבחן הוראות והנהגות הרמב"ם בבריאות למול ממצאי המדע, והדגיש וציין כי גדולת הרמב"ם ניכרת על אף אותם ימים, ימיו שהיו חסרי אמצעי מבחנות כבימנו, אך חתירת הרמב"ם לאמת הביאה אותה להנחות נכונות. ובצד זה חזר והדגיש עם הערת אזהרה כפולה, כי כמי שמתמחה במבחן הביוכימיה הוא אינו מסכים עם אותם המקדשים את עצמם בצמחונות או בטבעונות עד כדי אלוהות, ולא אחת נתפסו בפניו מוכרי דיאטות לציבור הרחב, שרבים מהם לא מכירים את

חברי קהילת 'משכן שלום' במודיעין, בחרו לציין את יום הבחירות (יא שבט התשע"ג, 22.1.13) כיום לימוד אינטנסיבי במשנת הרמב"ם.

יום הלימוד שהוכתר בכותרת "יובחרת בחיים", נקבע דווקא ליום הבחירות מתוך רצון לנצל את יום החופש ללימוד תורה. את הכנס יזם יו"ר הקהילה מר אבי לוי, והשתתפו עשרות מבני הקהילה, מהעיר מודיעין ומישובי הסביבה, שבהם, מלבד בשלשול הפתק בקלפי, גם ללמוד תורה ולקדש את היום. את יום הלימוד הינחה בטוב טעם רב הקהילה הרב צפניה ערוסי, והשתתפו בו ממיטב המרצים: הראשון שפתח הרב ד"ר אליהו אביעד מפקח במשרד החינוך ורב קהילת היכל רמות ים, בו הראה על רגל אחת מדוע הרמב"ם הוא היה הגאון לא רק בהלכה ולא רק בפילוסופיה אלא אף ברפואה שהביא את הנוסחה הרפואית לעולם, שכיום מגדולי הבכירים בעולם הרפואה מודים כי ישנו חיבור בל ינתק בין רפואת הנפש לרפואת הגוף

לרפואתו של הרב אבשלום ב"ר יחיא עדן הי"ו

כוס תנוחמין
למשפחת אפרתי הי"ו הדולה

וליידינו חבר הנהלת הליכות עם ישראל ר' חיים אפרתי יצ"ו
בהסתלק האב הסב האח רבי יוסף אפרתי ז"ל
איש ירא שמים מרבים בסתר ובגלוי מנהיג קהילת הרש"ש – ק"א
מן השמיים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד

כל מוסדותינו, אנשיהם, פעיליהם ואוהדיהם, משתתפים באבלן הכבד
של המשפחות היקרות בציון, ממיסדי מוסדותינו ומידידיהן,

משפחת טוב צדוק, משפחת יאיר צדוק, משפחת
הרב שלום צדוק ומשפחת פרחיה בריחי,

בהילקח עליהן אמם היקרה מרת רומיה צדוק ע"ה
מן השמיים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד

בשבת... מותר לי לגשת בשבת לתחנת המשטרה שנמצאת קרוב אליי ולהזמין שוטרי שיבואו?
ת: מבחינה הלכתית - המשטרה שהשכיר לגורמים כאלה את דירתו עובר עבירה.
 אשר לשאלתך, אם אתה רשאי להתלונן למשטרה בשבת, בעת ההטרדה, התשובה היא שלילית. אולם מאחר ולפי דבריך כל שבת מטרד זה קיים, פנה למשטרה בימי חול, ותתלונן, ותבקש מהם לסייר בשעות המועדות לפורענות, מאחר והתנהגותם המטרידה היא קבועה, ומאחר ואתה אדם דתי, שאינך יכול לחלל שבת בעת ההטרדה, ולענ"כ על המשטרה להיענות בחיוב לתלונה ולבקשות כאלה.
ש: אנחנו גרים בירושלים, והשנה בשבת זכור כנראה ניסע להורי אשתי שגרים במרכז והם יקראו מגילה במוצ"ש וביום א'.
 1. מה נצטרך לעשות בעניין מצוות פורים אם נחזור לירושלים במוצ"ש? האם נתחייב לחגוג כפרושים?
 2. אם נחליט לחזור ביום א' ליום בצהריים, האם נתחייב לחגוג גם כמקופין?
ת: אם אתם נוהגים כמו הרמב"ם, דינכם כפרושים, ואתם חייבים רק ב"ד, גם אם תחליטו לחזור ביום א' לירושלים בצהריים.
 ואם אתם נוהגים כשו"ע, מאחר ואתם חוזרים במוצ"ש לירושלים, כלומר שביום ראשון בשחר אתם בירושלים, דינכם כמקופים, ותנהגו רק כב"ד. ואם תחזרו ביום ראשון בצהריים, דינכם כפרושים, ותנהגו רק כב"ד.
ש: האם מותר לתת משלוח מנות לחילונים? חשבת לי לתת משלוח מנות לשכניי החילונים - אך בעלי אמר שאסור לעשות זאת מכיוון שהם לא יברכו עלי. מה אומרת ההלכה?
ת: מותר, ומצווה יש בדבר כדי לקרובם, באהבה ובשמחה. חז"ל אסרו לכבד בדברי מאכל לאדם, שיש חשש, שלא יברך. אבל חז"ל אסרו לתת פת לאדם שיש חשש שיאכל בלי נטילה.

אם היא מקמח דגנים או רובה קמח דגנים - ברכתה המוציא, כי זו פת במקומם, ויש להפריש חלה.
ש: בהיותי ממתינה בחניון כלשהו, ראיתי מישהי שפגעה ברכב חונה. היא הסתכלה שאין איש ברכב ואין איש שרואה אותה ונסעה לדרכה. האם היה עלי לציאת אליה ולומר לה להשאיר פרטים ברכב הנפגע? ואם לא עשיתי זאת, איך עלי לכפר על כך?
ת: היית צריכה להעיר לה בהזדמנות, כי לצערנו, אין לנו יודעים היום כיצד יגיב או תגיב מי שמעירים לו בגלל הסנוביות והאלימות. ומה שלא עשית, די בחרטתך, וקבלתך להבא, להעיר, בחכמה, אם בכלל יהיה צורך בכך.
ש: האם הייתי צריכה לשים פתק על חלון הרכב שנפגע עם פרטי הפוגע?
ת: גם זו אפשרות.
ש: יש לי בעיה די גדולה, אני גר בדירה שכורה קרוב ל-4 שנים, ובזמן האחרון בעל הדירה מכל מיני שיקולים החליט להביא דיירים שהם מסתננים מאפריקה לדירות הסמוכות. הסבל הוא גדול!! רעש איום ונורא במשך כל שעות היום, טריקת דלתות, צעקות, מוזיקה, והכי גרוע זה בשבת... הם פשוט הורסים לי את השבת... אין מנוחה... קשה לישון... [אני מנסה לחפש דירה אחרת ולא מוצא]. קשה לי כבוד הרב... הרבה דברים לא מובנים לי... איך המדינה ככה מפקירה אותנו? אני לא מבין... אני מזמין את כולם לבוא לכאן לפתח תקוה ולראות מה קורה פה... הם פשוט השתלטו פה על האזור, פתחו חנויות, מועדונים, מכולות, מספרות... ממש חממה של מסתננים... לעצם השאלה... ביקשתי מהם כמה פעמים להנמיך את המוזיקה ולעשות פחות רעש... אבל הם מזלזלים בי וממשיכים בזה... איתימי שאני אביא משטרה ובכלל לא מזין להם... בעל הבית (שרוב הבניין שלן) כמה שניסיתי לדבר איתו, לא עזר. השבת האחרונה הייתה ממש קשה. הייתי עם אטמי אוזניים כמעט כל השבת ורציתי לדעת... בדיוך כלל רוב הבלאגן שהם עושים זה

ש: בעניין גידול פאות כמנהג אבותינו הקדושים בתנאים שהרי ידוע בזמן שעלינו מתימן גילחו אותנו בכח ומנעו מאתנו תורה ומצוות וחספו ילדינו ונמכרו לעבדים ולשפחות ולא הונח לנו, ולימדו אותנו ערכים כפריים ואנטי דתיים ופגעו בנו פגיעה רוחנית והושפלונו עד עפר ונרמס כבודנו וכבוד תורתנו הקדושה. לאחר מחקר מעמיק בעניינים אלו היה נראה לי לנכון לגדל פאות על מנת להחזיר עטרה ליושנה להראות לאותם רשעים ולבני בניהם שאנחנו עדיין פה ולא קיבלנו על עצמינו שימירו את דתנו שאנחנו ק"ק צנעא ואגפיה ובכל מחוזות תימן הוכרחו היהודים לגדל פאות בכח כסימן היכר ליהודים המכונה בלשונם זנאניר הפאות ישארו עימי עד יבוא המשיח במהרה בעז"ה. השאלה שלי אם זה יכול לפגוע בשידוכים, להוריד את הפאות בצער רב ולהחליט עם האשה לעתיד לגדל ולנסות להשיגה או לעמוד על העקרונות ואם תרצה לקבל אותי כפי שאני?
ת: אכן אין דבר יותר טוב מאשר להחזיר עטרה ליושנה. ובין היתר גידול פאות. אולם לעולם צריכים אנו להיות שקולים, ולאזן בין הרצוי ובין המצוי. כי לצערנו, גידול פאות בקרב בני עדתנו, לא זו בלבד, שהמגדל פאות יהיה זר ומזר בקרב אחרים, אלא אפילו בתוך בני עדתנו. ולא שאנו צריכים להתחשב בדעת המשנים אלו ששינו צבינוס המסורתי, אלא שעלינו לקחת בחשבון, שמה המגדל פאות, במיוחד מי שהוא צעיר לימים, יישר כשבני סביבתו ישימו אותו ללעג ולקלס. יתירה מזו, בעל שרוצה לגדל פאות, יש והאשה מתנגדת לכך, כפי שצינת, שיש בחורות אפילו חרדיות שעלולות להירתע ולהימנע מלהיפגש עם בן תורה שמגדל פאות ארוכות. לכן בדברים אלו צריך שיקול דעת זהיר, ולהתחיל בפאות קצרות מאוד, ואט אט להוסיף באורכן.
ש: מה הברכה על טורטיה?
ת: לגבי הברכה על טורטיה: אם היא מקמח תירס או רובה קמח תירס - הברכה שהכל.

לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו

[ללא תאריך]

[שאלות]

[תשובה]
שלום,
לשאלותיך

א. היכן כת'ר שיש לנהוג קדושה בכתב העברי עיין שו"ת הוצ'את] מקיצי נרדמים סי' רסח. אך יש אומרים דדוקא בכתב יד אבל בדפוסים יש להקל.
 ונראה לכאורה שאין לחלק.
 ב. אם מותר לומר דבר משתמע לשני פנים להרמב"ם מותר כפי שצינת. וכן דעת רס"ג באמ"ד ראה מהדורות עמ' קסב. ומעולם לא אמר הרמב"ם שמותר לשקר, אלא באותן שלשה מקרים מותר לא לומר את האמת. ומה שצינת להלכות גזלה ואבדה, ע"ש מהדורות.
 ג. הרמב"ם לא העלה על דעתו שאדם ימצא במחראות אלא לעת הצורך ולא יותר. ולפיכך כתב בעת שנפנה. ועוד שאין מקום זה מקום שיחת רעים.
 ד. בשר ודגים לא כתב הרמב"ם ואין אנו רשאים לשער את דעתו.
 ה. מותר לומר את תיבת אל - ים ללא שינוי.
 ו. אסור להדליק חשמל ב"ט כי זה מוליד ודאי, ואסור להרגיל את הקטן בחלול יו"ט, והמלים שלך "כי אני לא מוליד כלום" אינו מבין אותם.

א. האם לפי הרמב"ם יש קדושה בכתב דפוס ואסור להכניסם לשירותים?
 ב. כת'ר אמר לי שלרמב"ם מותר להגיד בעת הצורך דברים שמשמעים לשני דברים והרי הרמב"ם כתב בהלכות גזילה ואבדה פי"ג הי"ד שמותר לשקר ממש בעת הצורך בשלושת המקרים.
 ג. הרמב"ם כותב בהלכות דעות שאסור לדבר בעת שנפנה (בשירותים) אפילו לצורך גדול. האם כשנמצא בשירותים בעת שלא נפנה, מותר לדבר?
 ד. האם לפי הרמב"ם מותר לאכול בשר ודגים ביחד?
 ה. האם על פי המורה נבוכים בחלק א, מותר להגיד "אלוקים" בה"א ואין צורך להקפיד להגיד בקו"ף?
 ו. האם מותר להדליק חשמל ביו"ט לפחות ע"י קטן, כי אני לא מוליד כאן כלום?

כ"ד יוסף קאפה

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות, מאת מו"ר הגאון הרב יוסף קאפה זצ"ל מוזמנים ליצור קשר בטלפון: 054-2443930 או בדוא"ל: orhalichot@gmail.com

ברכות להורים היקרים
 חבר מערכת "אור ההליכות"
 הרב צפניה ערוסי רב במודיעין
 ונו"ב אפרת מנב"ת
 הרב רפאל יפעי ונו"ב דגנית מנב"ת
 ברכות לסבים היקרים
 מו"ר הרה"ג רצון ערוסי הלוי ונו"ב
 הרבנית שרה מנב"ת
 רבי יוסף צדוק ונו"ב מרת יונה מנב"ת
 הרה"ג עובדיה יפעי רב שכ' הדר יוסף -
 ת"א ונו"ב הרבנית פרחיה
 רבי יוסף כהן ונו"ב מרת דינה מנב"ת
 לחתן והכלה היקרים,
 חגי ערוסי ותמר הי"ו
 ליום אירוסיתכם יהי ה' בעזרכם
 תזכו לבנות בית נאמן בישראל,
 כחוליה בשלשלת הדורות
 הקדושה של משפחתכם היקרה.

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותת להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אונו ת.ד. 211, 55100

עורך ראשי: יוסף פרחי

עורכי משנה: נתנאל חמדי, שמואל חמדי

חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד

רצחבי

טל': 03-5340819 פקס': 03-5343658

דוא"ל: orhalichot@gmail.com

מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255

כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה